

Pogovor s kiparko Matejko Bellè, ki se v kamnu izraža že dobro desetletje

Življenje do novega odhoda

»Iz vode lahko vlečem le sebe in vse svoje močvirnike, nikakor pa onih, ki so zrasli iz puščave«

Živi v Koprivi. V tisti kraški vasi, kjer je bil včasih cenjen koprivski kamnolom. V njem že leta ne lomijo več kamna. Kadar je od tam slišati kakšen glas, se s kamnom brati kiparka Matejka Bellè. S koprivškim črnim kamnom, kot pravi sama. V njenem velikem kraškem domovanju ni pravega prostora za njeno ustvarjalno delavnico. Velikanski borjač, kot mnoge hiše na Krasu, meji na številne sosedje, ki najbrž ne bi našli pravega razumevanja za hrup in prah. Poleg tega skozi kamniti porton ne more tovornjak s kamnito gmoto.

Ste že konec osemdesetih, ko ste se vpisovali na Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani, vedeli, da je kamen vaš izrazni material? So vas »vzeli« zaradi kamna?

»Bili so trenutki, ko bi si me lahko kdo 'vzel' ... Niti takrat niti na ALU me ni nihče. Če sem spoznala, da bi mi določena stvar prijala, sem si jo 'vzela' sama. Takrat ni na ALU nihče ničesar vedel o nikomer. Tudi o meni ne. Res me veseli, da je pri tem ostalo.«

Kamen je za kiparko precej trda, težka in naporna odločitev. Ali razmišljate, da bi se lotili kakšnega drugega materiala?

»Material, s katerim sodelujem, je kamen. Kraški, koprivski črni kamen.

So občutki, kot so sluh, vid, duh. Je kupec občutkov; od nekdaj je človek s Kraša živel s kamnom ali kamen v njem. Gre za skupek vseh možnih priokusov v posluhu.

Kamen je edini, ki mi nudi možnosti, da udejanim že dozorelo zgodbo. Zgodba in material morata biti enako močna. Zgodba mora biti zrela, da se rodi, in takšna je vredna zapisa, ki je prav tako zrel in odporen, večen. Menda ne gre le za privilegij in izkorisčanje okolja, iz katerega izhajam.«

S čim se lotite velikega kamnitega bloka, ko ga imate pred seboj?

»Dostikrat so ideje o uresničitvi želenega močnejše od materialnih možnosti. Zgodi pa se lahko tudi obratno. Takrat je potrebno material, kamen, na določen način zanikati, ga spregledati kot živo tvorbo in ga izrabiti le kot neko gmoto.«

Ideja, kako kamen obdelati, dozori, preden ga vidite. Verjetno pa morate vsakemu kosu posebej prilagoditi vaše namere.

»Pravzaprav sploh ne gre za to, da bi hoteli karkoli obdelovati. Prav nič me ne mika, da si na obraz spet nataknem masko, očala, da si čez gosto gmoto las tesno prevezem ruto. Kot sem že dejala, je kamen tisti edini, ki hoče sodelovanja z ma-

Kdaj pa kdaj ste tudi na kakšni likovni koloniji; pred kratkim ste se udelezili ene v Italiji. V kakšnih pogojih lahko ustvarjate tudi stran od doma?

»Na moč sem bila ljubosumna in mu to tudi priznala. Ves tisti čas, ko smo bili skupaj, delali, pilili, se branili komarčic, garali. 'Nikar ljubosumja zaradi tistih nekaj dolgonogih obiskovalk!' je rekel. Jaz pa sem bila ljubosumna samo na njegovo energično govorico z lesom. Bili so se boji. V španski areni z bikom. Krvolochni. Tekla sta kri in pot. Zmagovalec je bil, kot je že od nekdaj vedel, on – toreador. V tem primeru kipar. Na koncu silne borbe sta bila zmagovalca ali poraženca le obo. Les, kljub uporom postavljen v novi podobi, pripravljen drugače dihati. A objeta v spravi, prepojena v potu drugega. Potem sledi čas za vdih rožmarinovih vejic na prsih občinstva. In potem? Potem je spet čas za novo oplođitev in vse muke, ki jih prima rojstvo. Vsi ti boji so se dogajali ob italijanskem mestecu Sta-

»Sprva to ni bilo primerljivo z literaturo, še manj s poezijo. Zgodbe, čeprav napisane, so se sicer dogajale, same pa tudi odhajale. Pozneje so se dogajale in povezovale ter pristajale. Včerajšnja z jutrišnjo. Dogajali so se 'potopisi'; nadaljevanja nočnega z dnevnim svetom, dnevnimi sanjam. Nekaj malega je bilo danega v pokušino tudi drugim.«

Včasih ste se veliko potikali po svetu, sedaj ste že nekaj časa bolj doma. Vas ne vleče več »uka žeja«?

»Včasih je še danes in upam, da bo tudi jutri. Šele pred kratkim sem se otresla vseh predskakov, da bolezen ni greh. Če lahko, kot sem spoznala, razkrijem korenine te bolezni ali ljubezni ali vsespolnega greha, potem znam tudi prisluhniti razvoju te umetnosti. Vse, kar občutim z določenimi dejavnostmi, tudi potovanji, je

Vse, kar se rodi, torej ne izhaja iz domišljije, sanj, pač pa iz mojega vsakdanja. Iz situacij, ki ne morejo biti pozabljeni, v katerih sem bila prisotna, vsa. Bila prizadeta, zadeta. Lepo ali grdo. Ne gre za neko neposredno 'potopisno' predstavitev občutenja. Vsaka stvar potrebuje čas za omeditev, pa tudi nekoga, ki to zorenje nadzoruje; bodisi s pokušino v ustih...«

Sledite kiparskim trendom, smerem, trenutni modi...

»Še vedno zardevam, ko me imenujejo 'umetnica'. Res ne vem, kaj naj bi to pomenilo, biti umetnik... Umetnik kot vsakdo. Umetnost je v bivanju in preživetju! Vsakdo si najde svoj način 'življija'. Jaz, na primer, rada kuham, še raje jem, še raje... Nekomu drugemu so bolj pomembni polosčeni 'zahmašni' čeveljci. Se bo kdo spomnil in čeveljce razstavil v kateri od galerij?«

Klub razstavam, ki jih imate, ni prav lahko živeti od vašega dela. S čim si pomagate?

»Če se ne bi vsake toliko odpravila po svetu, bi mi verjetno ostalo za kakšno vstopnico za kino ali obisk pokritega zimskega bazena... (Smeh, op.p.) Prav to, da sem gibljiva, mi daje prepotrebno energijo, ki mi pomaga preživeti čas do spet novega odhoda.«

likovnih umetnikov v Ljubljani ste imeli lani razstavo z ljubkovalnim naslovom Kamenčki, čeprav izdelki po mojem niso potrebovali takšne pomanjševalnice.

»Vse svoje 'kamenčke' imenujem kamenčki. V primeru razstave, ki jo omenjate, pa so bili kamenčki toliko bolj 'čki', saj so bili palčki. Sedem palčkov, ki – kot od njih zahtevajo pravljice – morajo biti majhni, a živahni, delavni, podložni, čakajoč na presneto Sneguljčico.«

Zivite v Koprivi. Ali zato uporabljate kamen iz že opuščenega kamnoloma?

»Nekoč sem že rekla, da bi, če bi živila nekje v Prekmurju, najverjetneje izdelovala glinene golobčke... mogoče se bo kamnu kdaj pridružilo kovano železo. Skovano pod mojo roko...«

Zdi se, da je vaše življenje odmaknjeno od vsakodnevnega vrveža. Kot kaže, vas to ne moti, vendar s tem najbrž kdaj izpustite tudi kakšno pomembno novico...

»Za vse, kar se zgodi v mojem dnevu, poskrbim sama. Ničesar ni, kar bi zmotilo mojo 'osamo'. Ko pa se mi zahoče drugačne 'družbe', poskrbim v dobrini meri tudi zanjo..«

Kaj bi delali, če ne bi bilo treba misliti na vsakdanji kruh?

»Vselej so bila iskanja primerljiva s pojmom preživetja. Od nekdaj sem občudovala gibčnost naših prednikov – opic. Prijetni so spomini na 'vešenje' po tramovih štanjelske cerkve s 'posvečeno' dušo.«

Izražate se tudi literarno. So pesmi samo za vas ali tudi za druge?

samo pomoč k hitrejšemu razumevanju sebe.

Tako sem na potovanju po Avstraliji klubidelanim pogojem za ustvarjanje nekje v severnem Quinslandu pobegnila. Zahtevali so namreč, da začnem znova. Da začnem živeti to ljubezen znova. Od začetka. Tega pa ni moč ponavljati.

Edino smiselno je prisluhniti luknji pod mojim sedežem v čolnu. Iz vode lahko vlečem le sebe in vse svoje močvirnike. Nikakor pa onih, ki so zrasli iz puščave.«

Kaj trenutno pripravljate?

»Veselim se predvsem skupinske razstave, ki bo 2. septembra v Strancanu pri Tržiču. Dela so nastajala, kot sem že rekla, v španskem temperamentu.«

Povezani ste bili tudi s kiparjem Negovanom Nemcem, ki se ga pray v zadnjem letu in pol še posebej spominjam, saj je preteklo že deset let od njegove tragične smrti. Pri njem ste se pripravljali na sprejemne izpite za ALU.

»Z gospodom Negovanom sva se spoznala dosti prej, preden sem si začela barvati trepalnice. Na moč sem bila zaljubljena vanj. Da ljubezen ne gre samo skozi želodec, pač pa v neko kiparsko štaritev, je očitno. Vsekakor sem bila s tem 'poznanstvom' deležna do tedaj še neznanih ustvarjalnih vonjev.«

Radi imate Kras, kamen, tudi teran?

»Precejšnja mera občutljivosti je prisotna v kraškem človeku. Precejšnjo mero občutljivosti zahteva tudi kamen. Precejšnjo mero občutljivosti nudi teran. Kateri od teh občutljivosti bi se lahko odrekla?«

MAJDA HOSTNIK

Foto: BOJAN VELIKONJA

BRANKO d.o.o.
ul. Gradnikove brigade 27
NOVA GORICA

Branko Lušić